

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціоструктурний аналіз в соціології

для здобувачів освітньо-наукового ступеню доктор філософії

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
рівень вищої освіти третій
освітньо-наукова програма «Соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання очна, заочна
Навчальний рік 2025/2026
Рік навчання 2
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю іспит

Викладач: кандидат філософських наук, доцент Ольга ІВАЩЕНКО

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(місяць, рік, дата)

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(місяць, рік, дата)

КИЇВ – 2025

Розробник:

Ольга ІВАЩЕНКО, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Олег МАЗУРИК

Протокол № 13 від 28 серпня 2025р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол №13 від «28» серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – оволодіння знанням про сучасні дослідження та методологічні новації соціологічного змісту задля набуття експертного рівня з соціоструктурного аналізу для використання в дослідницькій і аналітичній роботі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни

1. *Знати* базові положення соціально-структурного підходу в соціології, коректну термінологію: методи кількісного та якісного аналізу соціологічних даних.

2. *Вміти* працювати з соціологічними даними, добирати та читати відповідні фахові соціологічні публікації українською та англійською мовами.

3. *Володіти базовими навичками* аналітичного дослідницького підходу для підготовки експертного висновку; фахової аргументації в науковій дискусії; пошуку та добору релевантної інформації, критичного аналізу, порівняння різних дослідницьких підходів.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна спрямована на розвиток знання та вмінь застосовувати соціоструктурний аналіз до соціологічного вивчення і пояснення соціальних явищ і процесів. Особлива увага приділяється пізнавальним можливостям методологічних новацій реляційно-дистрибутивних, інституціональних та культурорієнтованих методологій вивчення причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей соціальних взаємодій. Робота побудована за принципом "навчання через дослідження", що з одного боку, фокусується навколо дослідницьких інтересів студентів, а з іншого боку, – обговорення методології та результатів новітніх соціологічних досліджень соціоструктурного напрямку. Вміння застосовувати соціоструктурний аналіз розкриває аналітичні здатності дослідника вивчати і розуміти латентні чинники соціальних взаємодій в контексті групової і колективної поведінки та соціальних процесів в суспільстві. Дисципліна зосереджена на аналізі й обговоренні новітніх дослідницьких напрацювань з огляду актуальних публікацій у соціологічних рецензованих журналах, переважно англійських, з метою включення аспірантів в сучасний порядок денний соціоструктурних досліджень, проблемного поля та відповідних академічних дебатів. Формат роботи – колоквіум, який поєднує в собі лекції, аналітичне читання, дискусії, практичні завдання за темами дисертацій, презентації результатів індивідуальних проєктів.

4. Завдання (навчальні цілі):

- ✓ оволодіти теоретико-методологічним соціологічним знанням про структурні нерівності як складну систему, їхні соціологічні індикатори та способи аналізу та дослідження;
- ✓ сформувати базові вміння здійснення аналізу соціальних нерівностей та стратифікації на основі пошуку й узагальнення відповідної інформації для врахування її в аналізі структурованості сучасних суспільств;
- ✓ розвинути соціологічну чутливість до проявів соціальної нерівності, стимулювати критичне мислення.

Що спрямовано на формування наступних компетентностей:

- ✓ ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ✓ ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ✓ ФК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англійських наукових текстів за напрямом досліджень.
- ✓ ФК5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
- ✓ ФК7. Здатність аналізувати та оцінювати сучасний стан, тенденції розвитку соціології.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати результати сучасних соціологічних досліджень ключових проблем соціальних нерівностей	Лекція, практичні заняття	Опитування	25
1.2	Знати систему базових соціологічних індикаторів дослідження соціальних нерівностей та стратифікації	Лекція, практичні заняття	Опитування	25
2.1	Вміти працювати з соціальною інформацією соціально-структурного спрямування, даними соціологічних досліджень, співвідносити соціологічні висновки з результатами статистичних досліджень	Лекція, практичні заняття, творчі завдання	Самостійна робота, підсумкова робота	20
2.2	Вміти виявляти, аналізувати та інтерпретувати актуальні прояви класових нерівностей та соціального вирівнювання	Лекція, практичні заняття, творчі завдання	Самостійна робота, підсумкова робота	20
3.1	Бути здатними до міждисциплінарних досліджень та комунікацій	Лекція, Творчі завдання, практичні заняття	Самостійна робота, підсумкова робота	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1
Програмні результати навчання (назва)					
ПРН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми соціології державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у провідних наукових виданнях.	+	+	+	+	+
ПРН6. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.	+	+		+	
ПРН7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.		+	+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Усна відповідь та завдання на практичних заняттях (ПРН 1.1, ПРН 2.1, ПРН 2.1, ПРН 2.2, ПРН 3.1) – 30 балів/8 балів
2. Самостійна робота (ПРН 2.1, ПРН 2.2, ПРН 3.1) – 15 балів/9 балів
3. Підсумкова робота (ПРН 2.1, ПРН 2.2, ПРН 3.1) – 15 балів/9 балів

- **підсумкове оцінювання:** письмовий іспит (ПРН 1.1, ПРН 1.2., ПРН 2.1, ПРН 2.2) – 40 балів максимум. Мінімальний бал успішного складання (отримання загальної позитивної оцінки) іспиту – 24 бали.

- умови допуску до іспиту: Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 36 балів для одержання допуску до іспиту слід обов'язково подати письмові роботи – відпрацювання пропущених практичних занять (завдання до самостійної роботи) з кожної невідпрацьованої теми дисципліни та підсумкову письмову роботу (аналітична записка та її презентація)

7.2 Організація оцінювання:

1. Усна відповідь на практичних заняттях – протягом роботи над темами 1-5.
2. Самостійна робота – протягом роботи над темами 1-5.
3. Підсумкова робота (аналітична записка та її презентація) після вивчення теми 5.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Номер та назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Структурний аналіз в соціології. Спільнота та суспільство. Від структурного функціоналізму Т.Парсона до теорії структуризації Е. Гіденса. Соціальна структура та її диференційованість. Функціональна та ієрархічна організація структури. Рухливість структури і соціальна мобільність.	4		16
2. Аналітичні рівні структурування соціуму. Рівні соціальної структури. Порівняльні дослідження стратифікаційних систем. Престиж і статус та методики їхнього вимірювання. Міжгенераційна та міжпрофесійна мобільність в Україні.	2	2	16
3. Класовий аналіз в соціології. Поняття соціального класу в класичній і сучасній традиції. Тематичні кластери і тренди сучасного класового аналізу. Інституціоналізація класового аналізу в українській соціології. Основні теоретико-методологічні підходи до ідентифікації класів. Альтернативні класові схеми (Дж. Голдторп, Е.О. Райт, Г.Еспін-Андерсен, Європейська соціально-економічна класифікація) та досвід їх застосування в Україні. Об'єктивний і суб'єктивний клас. Динаміка класового розподілу і класових ідентичностей в пострадянській Україні. Тренди соціально-структурної динаміки за час повномасштабної війни.	4		16
4. Соціальні структури: правила та принципи вимірювання. Соціальна диференціація та стратифікація. Соціальна стратифікація як упорядковані соціальні нерівності. Структура зайнятості та професійна структура. Концепція ISCO. Економічна стратифікація, вимір і значення для соціального структурування. Принцип соціального вирівнювання. Соціальна нерівність в сучасній Україні: динаміка сприйняття.	4		16
5. Соціальна стратифікація за віком, гендером і типом поселення Віковий розподіл та вікова нерівність (ейджизм). Соціально-демографічна класифікація. Гендерна теорія як концептуальна основа гендерного аналізу. Гендерна стратифікація. Інституціональне відтворення гендерної нерівності. Гендер і соціальна нерівність в сучасному українському суспільстві. Поселенська структура як проєкція просторової організації суспільства.	4	2	16
Підсумкова робота			16
Всього	18	4	96

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекції – 18 год.

Практичні заняття - 4 год.

Самостійна робота - 96 год.

Консультація – 2 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Коваліско Н. (2007). Основи соціальної стратифікації. Навчальний посібник. Львів.- 328 с.
2. Структурні зміри сучасного суспільства. Курс лекцій (2006). За ред. С. Макеева. - К: ІС НАНУ, 372 с.
3. Макеев С. (1998). Структурна перспектива в сучасній соціології). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, №1-2, сс. 27-36.
4. Макеев О., Оксамитна С. (Ред.) (2017). *Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики*. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія».
5. Малаш Л. (2019). *Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей в соціології*. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія».
6. Оксамитна С. (2011). *Міжгенераційна класова та освітня мобільність*. К.: НаУКМА, Аграр Медіа Груп.
7. Оксамитна С., Симончук О. (Ред.) *Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років*. – К.: Інститут соціології НАН України; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 262 с.
8. *Підходи до класового аналізу: колективна монографія* (2019). За ред. Е.О.Райта.- К.: Інститут соціології НАН України.
9. Симончук О. (2018). *Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу*. К.: Інститут соціології НАН України, 415 с.
10. *Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Кона і його співпрацівників* (2007). пер. з англ. За ред. В.Хмелька.- К.: Вид. дім «Києво-Могилянської академії», 559 с.

Додаткова:

1. Atkinson A. B. (2015). *Inequality: What can be done?* Cambridge: Harvard University Press.
2. Echter W. (2020). *A sense of inequality*. London, New York: Rowman & Littlefield International, Ltd.
3. Class (1995). *Oxford Readers*. Ed. By Patrick Joyce. Oxford University Press.
4. *Social stratification in Sociological Perspective* (1994). Ed. By David B. Grusky. Westview Press.